

[Etusivu](#) > ... > [Sinun Oikeutesi](#) > [Perusoikeudet](#) > [Yritystoiminta Ja Ihmisoikeudet](#) > Romania

Yritystoiminta ja ihmisoikeudet

Sisällön tuottaja:

Romania

Romania

1. Millainen oikeusturva minulla on, jos joudun yritystoimintaan liittyvän ihmisoikeusloukkauksen uhriksi maassanne? Voinko saada korvausta?

Ihmisoikeuksiin liittyvä oikeusturva taataan kansallisissa tuomioistuimissa sen mukaan, mitä asiaa kyseisen oikeuden loukkaamiseen johtanut teko koskee. Yritystoiminnasta voi aiheutua tilanteita, jotka johtavat ihmisoikeusloukkauksiin yksityis- tai rikosoikeudellisissa asioissa. Tällöin vahinkoa kärsinyt henkilö voi tapauksen erityispiirteiden ja oikeuden loukkaamiseen johtaneen teon luonteen mukaan ryhtyä oikeustoimiin tai tehdä kantelun tutkintaelimille eli poliisille tai syyttäjänvirastolle.

Tällaisen suojelun perusteella voidaan korvata aineellisia ja/tai aineettomia vahinkoja, jos todetaan, että yrityksen toiminta tai käytännöt ovat johtaneet ihmisoikeusloukkaukseen.

2. Onko erikseen vakaviin ihmisoikeusloukkauksiin sovellettavia sääntöjä? Sovelletaanko näitä sääntöjä ympäristörikoksiin tai vakavaan työvoiman hyväksikäyttöön?

Erilaiset yritystoimintaan liittyvät ihmisoikeusloukkaukset johtavat yksityisoikeudelliseen, hallinnolliseen tai kurinpidolliseen vastuuseen.

Ympäristörikoksista säädetään sekä erityislainsäädännössä (esim. ympäristönsuojelusta annettu kiireellinen asetus nro 195/2005) että rikoslaissa yleiseen turvallisuuteen kohdistuvien rikosten yhteydessä (mm. tautien leviäminen eläimiin tai kasveihin, veden saastuminen, myrkyllisten tuotteiden tai aineiden laitton kauppa, ydinmateriaalien tai muiden radioaktiivisten aineiden, räjähteiden tai rajoitettujen räjähteiden lähtöaineiden järjestelmän noudattamatta jättäminen).

Vakava työvoiman hyväksikäyttö voi olla rikoslain rikkomista (esim. orjuus, ihmiskauppa, lapsikauppa, pakkotyö, paritus prostituution tai muun sukupuolisen teon yhteydessä, hyväksikäytetyn henkilön palvelujen käyttö) tai työlaissa säädettyjen rikosoikeudellisten sääntöjen rikkomista.

3. Olen joutunut monikansallisen eurooppalaisen yrityksen toiminnasta johtuvan ihmisoikeusloukkauksen uhriksi EU:n ulkopuolella. Onko minulla oikeus viedä asia maanne tuomioistuinten käsiteltäväksi, jos en ole EU:n kansalainen tai en asu EU:ssa? Millä edellytyksillä voin väittää, että oikeuksiani on loukattu? Mistä saan lisätietoa?

A. Yksityisoikeuden ala

- Kansainvälisistä yksityisoikeudellisista menettelyistä säädetään siviiliprosessilain VII kirjassa, joka on asiassa keskeinen oikeuskäytäntö. Sitä sovelletaan yksityisoikeudellisiin menettelyihin, joilla on rajatylittäviä vaikutuksia, ellei kansainvälisissä sopimuksissa, joissa Romania on osapuolena, toisin

määrätä EU:n oikeuden tai erityislainsäädännön nojalla.

- Oikeuskäytännön mukainen Romanian tuomioistuinten kansainvälinen toimivalta perustuu siihen, että vastaajan päätoimipaikka – tai jos sellaista ei ole, sivutoimipaikka tai liikepääoma – on Romaniassa kanteen nostamispäivänä.
- Osapuolet voivat lisäksi sopia oikeuspaikan valintaa koskevassa sopimuksessa, että Romanian tuomioistuimet ovat toimivaltaisia ratkaisemaan riita-asioita, joilla on rajatylittäviä vaikutuksia.
- Romanian tuomioistuimilla on yksinomainen toimivalta käsitellä tiettyjä aineellisiin vahinkoihin liittyviä kanteita. Sellaisia ovat esimerkiksi riita-asiat, joilla on rajatylittäviä vaikutuksia ja jotka koskevat
 - Romaniassa sijaitsevaa kiinteistöä
 - sellaisten kuluttajien kanssa tehtyjä sopimuksia, joiden kotipaikka tai vakinainen asuinpaikka on Romaniassa ja jotka liittyvät päivittäisiin kuluttajapalveluihin, jotka on tarkoitettu kuluttajan henkilökohtaiseen tai perheikäyttöön ja jotka eivät liity kuluttajan ammatilliseen toimintaan tai liiketoimintaan, jos
 - palveluntarjoaja on saanut tilauksen Romaniassa
 - Romaniassa sopimuksen tekemistä edelsi tarjous tai ilmoitus ja kuluttaja toteutti kaikki sopimuksen tekemisen edellyttämät toimet.
- Lisäksi – oikeuskäytännön säännöistä poiketen – kantaja voi valita Romanian tuomioistuimet (ensisijainen tuomiovalta) riita-asioissa, joissa
 - paikka, jossa sopimusvelvoite syntyi tai oli määrä täyttää vaikka vain osittainkin, sijaitsee Romaniassa
 - paikka, jossa sopimuksenulkoisten velvoitteiden perustana oleva oikeustoimi on tehty tai jossa tällaisella toimella on oikeusvaikutuksia, on Romaniassa
 - rautatie- tai maantieasema, satama tai lentoasema, jossa kuljetettavat matkustajat nousevat liikennevälineeseen tai poistuvat sieltä tai jossa kuljetettavaa rahtia lastataan tai puretaan, sijaitsee Romaniassa
 - vakuutettu omaisuus tai paikka, jossa vakuutustapahtuma sattui, on Romaniassa.
- Romanian tuomioistuimet ovat toimivaltaisia käsittelemään myös seuraavia asioita:
 - tapaukset, jotka koskevat sellaisen henkilön teollis- ja tekijänoikeuksien rajatylittävää suojelua, jonka kotipaikka on Romaniassa ja joka on Romanian kansalainen tai kansalaisuudeton henkilö, oikeuspaikkasopimuksen mukaisesti
 - ulkomaalaisten väliset tapaukset, jos asianosaiset ovat nimenomaisesti suostuneet tällaiseen ja jos oikeudelliset suhteet koskevat heidän oikeuksiaan suhteessa romanialaisten henkilöiden omaisuuteen tai etuihin
 - merellä tapahtuvia tai ilma-alusten törmäyksiä koskevat tapaukset sekä tapaukset, jotka koskevat henkilöiden avustamista tai henkilöiden tai tavaroiden pelastamista aavalla merellä tai alueella, joka ei kuulu minkään maan suvereniteettiin, tietyin edellytyksin
 - tapaukset, jotka koskevat yksityisoikeudellista vastuuta Romaniasta peräisin olevien tuotteiden aiheuttamista vahingoista riippumatta uhrin kansalaisuudesta, onnettomuuspaikasta tai vahingon tapahtumapaikasta.

Ulkomaalaisen asemasta kansainvälisissä yksityisoikeudellisissa menettelyissä voidaan todeta, että ulkomaalaisilla luonnollisilla henkilöillä ja oikeushenkilöillä on lainsäädännön mukaan samat menettelylliset oikeudet ja velvollisuudet Romanian tuomioistuimissa kuin Romanian kansalaisilla ja romanialaisilla oikeushenkilöillä.

Lisätietoja on saatavilla [täältä](#).

B. Rikosoikeuden ala

Rikoslain 9 §:ssä, luettuna yhdessä 12 §:n kanssa, säädetään, että jollei kansainvälisessä sopimuksessa, jonka osapuoli Romania on, toisin määrätä, Romanian rikoslakia sovelletaan Romanian alueen ulkopuolella tehtyihin tekoihin rikosoikeudessa säädetyn persoonallisuusperiaatteen perusteella (rikoslain 9 §). Sillä ei ole merkitystä, onko vahingon kärsinyt osapuoli ulkomaalainen, Romanian kansalainen vai kansalaisuudeton henkilö tai ovatko kyseiset henkilöt Romanian alueella, jos tekijä on romanialainen oikeushenkilö ja teosta Romanian lainsäädännössä säädetty rangaistus on elinkautinen vankeusrangaistus tai yli kymmenen vuoden vankeusrangaistus (vaikka tekoa ei olisi säädetty rikokseksi sen maan lainsäädännössä, jossa teko on tehty) – jos muista seuraamuksista säädetään, tekoa on pidettävä rangaistavana myös sen maan rikoslainsäädännössä, jossa se on tehty (kaksoisrangaistavuus), tai teko on pitänyt tehdä paikassa, joka ei kuulu minkään maan

lainkäyttövaltaan. Syyte voidaan nostaa, kun sille on saatu lupa sen muutoksenhakutuomioistuimen yhteydessä toimivan syyttäjänviraston valtakunnansyyttäjältä, jonka alueellinen toimivalta koskee edellä mainittua syyttäjänvirastoa, tai tapauksen mukaan korkeimman oikeuden yhteydessä toimivan syyttäjänviraston yleiseltä syyttäjältä.

On huomattava, että rikos katsotaan tehdyksi Romanian alueella myös silloin, kun teko, yllyttäminen tai avunanto on tapahtunut tai rikoshyöty on saatu osittainkin kyseisellä alueella, Romanian lipun alla purjehtivalla aluksella tai Romaniassa rekisteröidyssä ilma-aluksessa. Näissä tapauksissa sovelletaan Romanian rikosoikeutta alueperiaatteen mukaisesti.

Rikostuomioistuinten toimivallasta Romanian alueen ulkopuolella tehtyjen rikosten osalta voidaan todeta, että rikosprosessilaissa (42 §) säädetään, että Romanian alueen ulkopuolella tehdyt rikokset käsitellään tuomioistuimissa, jotka ovat toimivaltaisia syytettynä olevan oikeushenkilön sääntömääräisen kotipaikan suhteen. Jos syytetyllä ei ole kotipaikkaa Romaniassa ja rikos kuuluu alioikeuden toimivaltaan, asia käsitellään Bukarestin toisen piirikunnan alioikeudessa. Muissa tapauksissa asia käsitellään tuomioistuimissa, joka on toimivaltainen asian tai Bukarestista kotoisin olevan henkilön aseman mukaan, ellei laissa toisin säädetä.

Kun on kyse rikoksista, joiden osalta syytteen nostaminen edellyttää, että vahinkoa kärsinyt henkilö tekee asiasta ensin rikosilmoituksen, rikosilmoitus on tehtävä kolmen kuukauden kuluessa siitä päivästä, jona vahinkoa kärsinyt sai tiedon teosta.

Lisätietoja on saatavilla [täältä](#), [täältä](#) ja [täältä](#).

4. Jos ihmisoikeusloukkaus johtuu monikansallisen eurooppalaisen yrityksen toiminnasta EU:n ulkopuolella, voivatko oikeusasiamieslaitos, tasa-arvoelimet tai kansalliset ihmisoikeusjärjestöt auttaa uhria? Voivatko ne tutkia asiaani, jos en ole EU:n kansalainen tai en asu EU:ssa? Onko maassanne muita julkisia tahoja (esim. työ- tai ympäristönsuojeluviranomaisia), jotka voivat tutkia asiaani? Mistä löydän tietoa oikeuksistani?

Oikeusasiamieslaitoksen (*Instituția Avocatul Poporului*) organisaatiosta ja toiminnasta 13. maaliskuuta 1997 annetun lain nro 35 1 §:n 1 momentin mukaan oikeusasiamiehen tarkoituksena on suojella luonnollisten henkilöiden oikeuksia ja vapauksia heidän suhteissaan viranomaisiin. Näin ollen oikeusasiamiehellä ei ole valtuuksia puuttua liiketoimintaan liittyviin ihmisoikeusloukkauksiin.

Romaniassa toimiva Euroopan kuluttajakeskus (ECC Romania) voi vastaanottaa EU:ssa toimivia yrityksiä vastaan tehtyjä kuluttajien valituksia vain, jos kyseiset kuluttajat asuvat jossakin EU-maassa (tai Norjassa tai Islannissa) tai ovat kyseisen maan kansalaisia ja jos asiassa sovelletaan EU:n lainsäädäntöä.

Romaniassa toimivat työsuojeluviranomainen (*Inspekția Muncii*), vammaisten henkilöiden oikeuksista, lapsista ja adoptioista vastaava kansallinen viranomainen (*Autoritatea Națională pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adoptii*), kansallinen tasa-arvovirasto (*Agentia Națională pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați*), kansallinen ympäristövirasto (*Garda Națională de Mediu*), kansallinen kuluttajansuojeluviranomainen (*Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorului*) ja viestinnän alan kansallinen sääntely- ja hallintoviranomainen (*Autoritatea Națională pentru Administrare și Reglementare în Comunicații, ANCOM*) ovat viranomaisia, joilla ei ole toimivaltaa rajatylittävissä asioissa.

Lisätietoja on saatavilla [täältä](#) ja [täältä](#).

5. Onko maanne velvoittanut monikansalliset eurooppalaiset yritykset ottamaan käyttöön valitusmekanismeja tai sovittelupalveluja niiden

toiminnasta johtuvien ihmisoikeusloukkausten käsittelyä varten?
Sovelletaanko näitä velvoitteita myös EU:n ulkopuolella tapahtuneisiin ihmisoikeusloukkauksiin? Kuka vastaa näiden toimintojen valvonnasta maassanne? Onko saatavilla julkisia raportteja järjestelmän toiminnasta?

Romaniassa ei ole säädetty sitovista sovittelujärjestelmistä monikansallisten eurooppalaisten yritysten toiminnasta johtuvia ihmisoikeusloukkauksia varten, mutta sovittelu on osapuolten valinnan mukaan mahdollista. Henkilö, jonka oikeuksia on loukattu, voi näin ollen turvautua yleisen oikeuskäytännön mukaiseen oikeussuojaan siviili- tai rikostuomioistuimissa loukatun oikeuden luonteesta riippuen, tai osapuolet voivat sopia käyttävänsä sovittelijan palveluja. Sovittelijan ammatista säädetään sovittelusta ja sovittelijan ammatin järjestämisestä annetulla lailla nro 192/2006.

Lisäksi kuluttajien ja elinkeinonharjoittajien välisestä vaihtoehdoisesta riidanratkaisusta annetulla asetuksella nro 38/2015 luodaan oikeudellinen kehys. Sen avulla kuluttajat voivat vapaaehtoisesti jättää ammattihenkilöä tai yritystä koskevia vaateita vaihtoehdoisia riidanratkaisumenettelyjä soveltaville elimille riippumattomasti, puolueettomasti, avoimesti, tehokkaasti, oikea-aikaisesti ja oikeudenmukaisesti korkeatasoisen kuluttajansuojan ja markkinoiden moitteettoman toiminnan varmistamiseksi.

6. Jos haen suojaa yritystoimintaan liittyvän ihmisoikeusloukkauksen vuoksi ja olen haavoittuvassa asemassa, onko minulla erityisiä oikeuksia? Voinko saada oikeusapua ja millä edellytyksillä? Mitä kuluja oikeusapu kattaa? Onko minulla oikeus saada oikeusapua samoin edellytyksin, jos en ole EU:n kansalainen tai en asu EU:ssa?

Oikeusavun saanti on Romanian lainsäädännössä tunnustettu ja taattu oikeus. Tämä oikeus perustuu yleismaailmallisen puolustuksen käsitteeseen, ja se tunnustetaan kaikille henkilöille heidän asuinpaikastaan tai kansalaisuudestaan riippumatta seuraavasti:

1. Yksityisoikeudellisissa asioissa julkisesta oikeusavusta yksityisoikeudellisissa asioissa annetun hallituksen kiireellisen asetuksen nro 51/2008 nojalla:

a) EU:n kansalaiset: *kaikissa tapauksissa, joissa julkista oikeusapua hakee tuomioistuimissa tai muissa oikeudellista toimivaltaa käyttävissä Romanian viranomaisissa luonnollinen henkilö, jonka kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka on Romaniassa tai muussa EU-maassa (hallituksen kiireellisen asetuksen nro 51/2008 2 §)*

b) muut kuin EU:n kansalaiset ja kansalaisuudettomat henkilöt: *jos hakemuksen jättää luonnollinen henkilö, jolla ei ole kotipaikkaa tai vakinaista asuinpaikkaa Romanian tai muun EU-maan alueella, mikäli Romanian ja sen maan, jonka kansalainen hakija on tai jonka alueella hakija asuu, välillä on tehty järjestely, joka sisältää säännöksiä kansainvälisluonteisten oikeudenkäyntien helpottamisesta (hallituksen kiireellisen asetuksen nro 51/2008 21 §:n 1 momentti).*

Lisäksi siviiliprosessilain 1084 §:n 2 momentin mukaan *ulkomaan kansalaisilla on Romanian tuomioistuimissa kansainvälisissä yksityisoikeudellisissa menettelyissä oikeus vapautuksiin ja alennuksiin maksuista ja muista menettelykustannuksista. Heillä on myös oikeus maksuttomaan oikeusapuun samassa laajuudessa ja samoin edellytyksin kuin Romanian kansalaisilla edellyttäen, että hakijan kansalaisuus- tai asuinpaikkamaan kanssa noudatetaan vastavuoroisuutta.*

Näin ollen henkilö, jonka laillisia oikeuksia on loukattu, voi hakea oikeusapua, jos hänellä ei ole varaa maksaa menettelykustannuksia, kuten hallituksen kiireellisen asetuksen nro 51/2008 6 §:ssä säädetään. Julkista oikeusapua voidaan myöntää seuraavissa muodoissa:

a) *palkkioiden maksaminen edustamisesta, oikeusavusta ja tarvittaessa puolustuksesta, josta vastaa tuomioistuimen nimeämä tai henkilön valitsema asianajaja, oikeuden tai oikeutetun edun toteuttamiseksi tai suojaamiseksi tuomioistuimissa tai riidan estämiseksi, jäljempänä 'asianajajan tarjoama apu'*

b) menettelyssä käytetyn asiantuntijan, kääntäjän tai tulkin palkkion maksaminen tuomioistuimen tai tuomiovaltaa käyttävän viranomaisen suostumuksella, jos tällaisen maksun suorittaminen kuuluu lain mukaan julkista oikeusapua hakevalle henkilölle

c) haastemiehen palkkion maksaminen

d) laissa säädetyt oikeudenkäyntikustannusten maksamiseen liittyvät vapautukset, alennukset, erät tai lykkäykset, mukaan lukien täytäntöönpanovaiheessa maksettavat maksut.

Oikeus oikeusapuun ei ole kuitenkaan ehdoton oikeus. Oikeusapua hakevan henkilön on näytettävä toteen taloudellinen tilanteensa, jonka perusteella hänellä ei ole varaa maksaa valitsemansa asianajajan palveluista tai jonka perusteella hän ei voi vastata menettelykustannuksista, kuten leimaveroista, asiantuntijapalkkioista tai asiantuntijalausunnoista. Tässä yhteydessä hallituksen kiireellisen asetuksen nro 51/2008 16 §:n 1 momentissa säädetään, että *julkisen oikeusapu voidaan evätä, jos siihen on vedottu perusteettomasti, jos sen arvioidut kustannukset ovat suhteettomat oikeudellisen asian arvoon nähden ja jos julkista oikeusapua ei haeta oikeutetun edun puolustamiseksi tai jos oikeusapua haetaan yleisen tai perustuslaillisen järjestyksen vastaisen toimen toteuttamiseksi.*

Kyseisessä kiireellisessä asetuksessa tarkoitettua julkista oikeusapua annetaan siviili-, kauppa-, hallinto-, työ- ja sosiaaliturva-asioissa sekä muissa tapauksissa, rikosasioita lukuun ottamatta.

Rikosasioissa on pakollista antaa oikeusapua vahinkoa kärsineelle henkilölle, jos kyseinen henkilö tai siviiliasian kantaja on vajaakykyinen tai rajoitetusti toimintakykyinen (rikosprosessilain 93 §:n 4 momentin mukaisesti). Lisäksi 93 §:n 5 momentissa säädetään, että *jos lainkäyttöelin katsoo, että vahinkoa kärsinyt osapuoli tai siviiliasian kantaja ei tietyistä syistä kykenisi puolustautumaan, tälle on järjestettävä tuomioistuimen nimeämä asianajaja.*

Tuomioistuimen leimaverosta annetun hallituksen kiireellisen asetuksen nro 80/2013, sellaisena kuin se on myöhemmin muutettuna, 29 §:n 1 momentin f kohdassa säädetään vapautuksesta veron maksamisesta sellaisten kanteiden ja vaateiden, mukaan lukien tavanomaiset tai ylimääräiset muutoksenhaut, osalta, jotka koskevat kuluttajan oikeuksien suojaamista, kun luonnolliset henkilöt ja kuluttajansuojayhdistykset voivat nostaa kanteen kuluttajien oikeuksia ja oikeutettuja etuja rikkoneita talouden toimijoita vastaan.

Lopuksi on todettava, että rikoksen uhrin hyötyvät tietyistä toimenpiteistä rikoksen uhreille tarkoitettun tiedottamisen, tuen ja suojelun varmistamiseksi annetun [lain nro 211/2004](#) soveltamisesta. Laissa säädetään sen nimen mukaisesti rikosten uhrien käytettävissä olevista tiedotus-, tuki-, suojelu-, tunnustamis- ja arviointitoimenpiteistä ilman, että tällaisten toimenpiteiden edellytyksenä olisi valituksen tekeminen syyttäväviranomaisille.

Lisätietoja oikeusavusta Romaniassa on saatavilla [täältä](#).

■ Päivitetty viimeksi: 26/04/2023

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät asianomaiset jäsenvaltiot. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Euroopan komissio ei ole vastuussa tässä asiakirjassa esitetyistä tai mainituista tiedoista. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.